

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ZEANI, VIRGINIA

Canta che ti passa. Cântă, că-ți trece / Virginia Zeani în dialog cu Sever Voinescu. – Târgu Lăpuș : Galaxia Gutenberg, 2016; ediția a 4-a

ISBN 978-973-141-649-6

I. Voinescu, Sever

78

© Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, 2020

Editura Galaxia Gutenberg

Str. Florilor nr. 11, Târgu Lăpuș

Mobil: 0723-377599, 0733-979383

E-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

www.galaxiagutenberg.ro

Virginia Zeani
în dialog cu Sever Voinescu

CANTA CHE TI PASSA
Cântă, că-ți trece

Prefață de PS. **Virgil Bercea**
Postfață și repere cronologice de **Theodor Rogin**

*

Ediția a IV-a, revăzută

Galaxia Gutenberg
2020

CUPRINS

VIRGINIA ZEANI, O VIAȚĂ ÎN SLUJBA FRUMOSULUI	7
CUVÂNT ÎNAINTE	11
INTRODUCERE ȘI EXPLICAȚII	15
VIRGINIA ZEANI ÎN DIALOG CU SEVER VOINESCU	27
FASCINAȚIA VIEȚII, FASCINAȚIA CÂNTULUI. POPASURI ÎN <i>ZEANILAND</i> ...	246
VIAȚA ȘI CARIERA VIRGINIEI ZEANI – REPERE CRONOLOGICE	258
ANEXE	266
FOTOGRAFII	271

VIRGINIA ZEANI ÎN DIALOG CU SEVER VOINESCU

SEVER VOINESCU – *Să vorbim, pentru început, despre România. Despre România copilăriei dumneavoastră. Cum vă amintiți copilăria și Solovăstrul copilăriei?*



În anul 2000, în vizită la biserica din satul natal, Solovăstru, înconjurată de localnici

VIRGINIA ZEANI – Mă copleșește o nostalgie enormă. La Solovăstru am văzut lumina zilei și locul acela este, pentru mine, însăși lumina unei zile senine. În primii patru sau cinci ani, nu am părăsit Solovăstrul decât pentru drumuri ocazionale până la Reghin. Dar nu-mi reamintesc nimic de acel Reghin, care era la numai trei kilometri distanță. Primele mele amintiri sunt legate exclusiv de Solovăstru. Îmi amintesc în cele mai mici detalii strada care mă ducea la biserică și care mă aducea înapoi acasă. Când

ploua, ieșeam întotdeauna sub ploaie ca să mă joc cu pietrele. Asta era joaca mea preferată.

Respect pentru oameni și cărți

– *Vă jucați cu pietrele?*

– Cu pietrele, da. Îmi amintesc râul Gurghiu, un afluent al Mureșului, care trece pe acolo. Îmi aduc aminte de bunicile mele, care mă puneau să beau laptele proaspăt muls de la vacă. Nu-mi plăcea deloc. Mi se părea greșos, dar bunicile insistau. Și îmi amintesc foarte bine ziua în care tata a plecat la București să-și găsească un serviciu, pentru că viața la țară era foarte grea și nu ne mai descurcam. Aveam patru ani.

– *Părinții nu aveau pământ?*

– Aveau pământ, ceva în jurul casei, dar străbunicul meu se pare că a dat mai mult fraților bunicului meu decât acestuia.

– *Aveți amintiri despre acest bunic?*

– Mi-l reamintesc ca prin vis, cred că aveam trei ani când a murit. Îmi amintesc că tușea mereu. Singura amintire pe care o am despre el este că stătea mereu lângă foc. Îmi amintesc, totuși, în detaliu casa unde stăteam, obiectele din casă, culorile, consistența materialului din care obiectele erau confecționate... Toate astea nu s-au estompat deloc în memoria mea... Le visez și astăzi.

– *Aveți amintiri foarte precise din așa fragedă copilărie. Se spune că persoanele născute în miezul nopții își amintesc mai bine detaliile primei copilării decât cele născute ziua. Explicația ar fi aceea că ochiul interior, care reține aceste amintiri, este orbit de lumina zilei de la naștere. La ce oră v-ați născut?*

– N-am știut niciodată precis. Am întrebat pe unul și pe altul când am ajuns la maturitate, dar unul indica o oră, altul – o alta. Mama zicea că la 2-3 noaptea, tata că în zori, în timp ce o mătușă susținea că era înainte de 12 noaptea. Am fost declarată în ziua de 21 octombrie, cred că o fi fost 21 octombrie, dimineața,

când m-am născut, în 1925. Mi-au spus că plângeam așa de tare că moașa care a ajutat la nașterea mea, ca să mă facă să tac, m-a învelit într-un cearșaf și mi-a dat să sug puțin zahăr cu cafea. A picurat câțiva stropi de cafea cu mult zahăr pe o bucățică de cearșaf și mi l-a dat să-l sug. Apoi m-a așezat sub pat – se spunea că asta aduce noroc copilului.

– *Tatăl dumneavoastră era din Solovăstru?*

– Da. Și mama era tot din Solovăstru.

– *Și bunicii materni vi-i amintiți mai bine?*

– Tot din Solovăstru. Din partea mamei, mi-o amintesc numai pe bunica. Mama era așa-zis „copil din flori”, știți ce înseamnă asta?

– *Făcută în afara căsătoriei.*

– Da. Bunica mea era săracă și a avut o poveste de dragoste secretă cu un băiat foarte bogat. Când s-a aflat că bunica mea a rămas însărcinată, familia lui l-a trimis la Budapesta. Mama s-a născut în 1905, pe când Ardealul aparținea Ungariei. Peste ani de zile, el a revenit de la Budapesta, iar bunica mea avea deja o fetiță, care era mama. Într-un fel, mama a avut acest complex nefericit toată viața ei. Îți dai seama ce greu era cu acest statut, într-o comunitate rurală a României din vremea aceea. A fost crescută de bunica ei, cu foarte multe dificultăți.

– *Probabil de asta a fost o mamă mai severă.*

– Da. Era foarte severă, însă am adorat-o. Mi-am adorat amândoi părinții. Cred că mama era una dintre cele mai inteligente femei pe care le-am întâlnit în viața mea. Rigidă, puțin tristă, dar inteligentă din cale-afară. Acest tată al ei, după ce s-a întors de la Budapesta, s-a însurat cu altcineva și a avut copii. Știu că a trăit la Mediaș și că odraslele lui semănau leit cu mama. De altfel, au intrat în relații după mulți ani.

– Și s-au înțeles bine?

– Nu s-au cunoscut prea bine. S-au cunoscut mai bine când eu am devenit ce am devenit și de atunci au început o relație oarecare, dar nu erau prea apropiați. Din păcate, eu nu i-am cunoscut niciodată și-mi pare foarte rău...

– Până la ce vârstă ați stat la Solovăstru?

– Primul voiaj la București l-am făcut când nu împlinisem, încă, șase ani. Tatăl meu făcuse școala de șoferi, ca să-și găsească un loc de muncă mai bine plătit. Ce putea să facă altceva? Nu era un intelectual. De fapt, abia făcuse câteva clase și a plecat pe front, în primul război mondial. Era născut în 1896, deci în timpul războiului nu împlinise 20 de ani. A plecat cu un grup de prieteni în război, în armata maghiară, căci Ardealul era, atunci, sub ocupație. Au fost luați prizonieri de italieni, care erau contra ungarilor și au trecut de partea italienilor. Atunci a învățat limba italiană și a stat o vreme scurtă la Trieste. Acolo, s-a îndrăgostit de Italia. Iubirea lui pentru Italia nu a încetat nici o clipă. Când eram mică, îmi vorbea întotdeauna despre Italia ca despre cel mai frumos loc din lume. Îmi povestea și eu ascultam fascinată. Era ca și cum îmi spunea povești despre palate și prinți, dar el pur și simplu povestea ce văzuse acolo.

– Așadar, la șase ani ați plecat din Solovăstru la București, unde tatăl dumneavoastră devenise șofer.

– Am ajuns la București cu trenul, după un drum care nu se mai termina. O exasperasem pe mama întrebând mereu cât e ceasul. Și ea nici n-avea ceas. Un drum de douăsprezece sau paisprezece ore de la Reghin la București. Cam așa ceva. La București, mama a găsit și ea un serviciu, iar persoanele la care stăteam m-au îndrăgit repede. Trebuie că eram un copil adorabil. Îmi acordaseră marele privilegiu de a folosi closetul lor de porțelan. Când, peste câteva luni, a trebuit să revin la Solovăstru, nu mai voiam să merg la toaletă pentru că nu era de porțelan. Casa în care stăteam la București mi se părea enormă. În general, casele

Bucureștiului de pe vremea aceea mă uimeau. Mai ales, blocurile mă impresionau. Îi spuneam mamei: „Este atât de frumos, case peste case peste case, zece case una peste alta!”

– Iată originea preocupării dumneavoastră pentru spații de locuit, pentru case. V-a urmărit toată viața. Când ați devenit marea soprană și, apoi, marea profesoară Virginia Zeani, ați construit mereu case. Toate casele în care ați stat, în Italia sau în America, au fost construite de dumneavoastră.

– Spațiile mă fascinează în general. Mai ales spațiile de locuit.

– Dar, să nu anticipăm. Povestiți-mi, cum ați simțit contactul cu Bucureștiul. Aveați 6 ani, iar anul de grație era 1931.

– Am fost foarte impresionată. Eram curioasă, puțin speriată, pur și simplu răvășită de atâta noutate câtă era în jurul meu. Diferența față de Solovăstru era ca de la cer la pământ. Am stat câteva luni la București și pe urmă m-au readus la țară, ca să merg la școală. Am făcut clasa I la Solovăstru. Învățătorul de la Solovăstru, cu care mulți ani mai târziu m-am împrietenit, era foarte sever cu mine. Zicea că eu sunt absurdă, că vorbeam de lucruri care nu aveau nici în clin, nici în mânecă cu materia pe care o studiam acolo. El mă întreba ceva și eu îi răspundeam cu totul altceva, povestind despre București, de pildă. Foloseam cuvinte pe care le auzisem la București, la gazdele cu closet de porțelan și asta îl contraria pe învățător. În clasa a doua primară am revenit la București, la „Visarion”. Am fost tratată prost pentru că vorbeam cu accent ardelenesc. Toți ziceau că sunt „boanghină”, că vorbesc „boanghinește”. La un moment dat, m-am revoltat și le-am spus tuturor că într-o zi voi ști să vorbesc toate limbile pământului și am să le vorbesc, ca ei să nu înțeleagă chiar nimic din ce spun.

– Simțeați diferențe de educație, de mentalitate, iată și de accent, între copiii de la Solovăstru și copiii din București...

– Sigur că da. De-abia așteptam vacanțele să revin la Solovăstru pentru că, în fiecare an, din iunie, de când se termina școala, și până în septembrie, când reîncepea anul școlar, părinții

mă trimiteau în vacanță la Solovăstru. Când am venit în Italia, în 1947, și nu m-am mai putut întoarce pentru foarte mulți ani în România, nostalgia adevărată, profundă, era pentru Solovăstru și nu pentru București, unde, totuși, mi-am petrecut a doua parte a copilăriei și adolescența. Bucureștiul a rămas în amintirea mea cu războiul și greutățile de atunci, cu bombardamentele și cu trepidația orașului mare. Dar temelul memoriei mele afective este, și acum, universul olfactiv al Solovăstrului. Mirosul pământului, mirosul ierbii, mirosul râului, mirosul fructelor ...



Una din primele fotografii. Virginia Zeani la 4 ani, cu păpușa favorită

– *Se spune că trăim toți cu regretul pierderii paradisului copilăriei. Un regret care durează o viață...*

– Sincer îți spun că nu regret acei ani din Solovăstru. Nu e regret. E pur și simplu nostalgie. Și mulți ani după aceea, în Italia, am simțit nevoia acută să mă reîntorc la Solovăstru, să văd ce mai e

pe acolo, să văd dacă totul miroase așa cum știam eu că miroase. Pentru mine, Solovăstru era evadarea din București, era refugiul spre un fel de fericire profundă. Și acum îmi lipsește evadarea asta. Chiar și acum, după atâta vreme, îmi lipsește evadarea spre Solovăstru...

– *La Solovăstru ați început să cântați? Cântați de mică? Erați un copil cu un talent excepțional?*

– Cânt de când mă știu. Nu îmi amintesc nici un moment în viața mea în care să nu fi cântat. Sigur, când eram mică cântam la întâmplare, imitam orice. Bunica din partea mamei îmi spunea să nu mai cânt că îmi ies plămânii afară.

– *Deci, cântați tare.*

– Urlam!

– *Care a fost prima muzică pe care ați auzit-o în viața dumneavoastră?*

– Prima muzică pe care am auzit-o în viața mea a fost muzica de țigani. La Solovăstru era un cartier de țigani, mulți dintre ei muzicanți. Din ce îmi amintesc, foarte buni violoniști. Îmi plăcea foarte mult să-i ascult cântând. Mama mi-a spus că, printre ei, era o țigancă frumoasă de la care am supt lapte vreo trei luni. Când eu aveam patru sau cinci luni, mamei nu-i mergea sânul bine și mă alăpta o țigancă.

– *Seamănă un pic cu „Il Trovatore”...*

– După ce am aflat că am supt de la ea, o mângâiam, o îmbrățișam, o pupam. De câte ori trecea pe la noi, simțeam nevoia să fiu foarte tandră cu ea. Puneam câte ceva de-o parte, de prin casă, să-i dau ei. Odată, când mama a văzut că i-am dat un șervet foarte frumos de masă, m-a certat rău și mi-a dat vreo două. Atunci, țigancă i-a spus: „N-o bate, pentru că fata asta va pleca peste țări și mări și te va uita, dacă o bați”. După vreo patru sau

cinci ani de la plecarea mea în Italia, când a văzut că nu mă pot întoarce și gândul că e posibil să nu ne mai vedem niciodată o făcea să sufere, mama îmi scria: „Mi-a spus ea, țiganka de la care ai supt, că nu te mai văd în viața mea – uite că se împlinește!”

– *Astăzi mai ascultați muzică de țigani, vi se mai întâmplă să mai intrați în contact cu acest fel de muzică?*

– Foarte rar.

– *Ce amintire păstrați acestei muzici?*

– Era o muzică foarte frumoasă, cuceritoare, ușor de reținut. Vie. Cu multe culori și cu patimă. La un moment dat, tata cumpărase un patefon și învățasem, pe la 8-9 ani, să îl încarc ca să aud muzică. Ascultam tot felul de cântece, mai ales romanțe.

– *Aveați la Solovăstru un patefon?*

– Da. Vara îl puneam în pridvor și lumea venea să asculte.

– *Părinții își dădeau seama că aveți o înzestrare specială pentru muzică?*

– Nu cred. Pe la 8-10 ani, mama m-a învățat să fac curățenie, să cos, să croșetez. La 12-13 ani, știam să cos fețe de masă pe pânză.

– *Vă pregătea pentru rolul unei femei de casă.*

– Nu neapărat. Ea voia să fiu o „intelectuală”. Ținea foarte mult la asta. Regretul ei de-o viață că n-a putut studia – din pricina statutului ei social a făcut puține clase primare, cât să știe să scrie și să citească – s-a convertit în dorința ei ca eu să fac carte serios. Tata, apoi, spunea că trebuie să ajung inginer, pentru că, deși nu sunt băiat, trebuie să fac ceea ce un băiat poate să facă. El a vrut să aibă un băiat. Așadar, ca să fie mândru de mine, eu trebuia să fac ceva ce un băiat ar fi făcut.

– *Deci părinții aveau un plan cu dumneavoastră de la bun început...*

– Da, voiau să fac carte la școli înalte și pe urmă să-mi găsec un învățător sau un profesor sau un doctor cu care să mă mărit și să am copii.

– *La București ați intrat într-un nou cerc de copii și ați continuat să cântați? V-a urmărit pasiunea asta?*

– La școală, am cântat întotdeauna în coruri. *Pe-al nostru steag e scris unire* și lucruri de felul acesta. Toate solo-urile le făceam eu.

– *Vă amintiți ce profesori de muzică aveți?*

– Da, sigur. Mi-o amintesc mai ales pe doamna Ștefănescu, profesoara de muzică de la liceul „Sf. Elena” de pe strada I.G. Duca. În cor, cântam întotdeauna prea tare iar doamna Ștefănescu îmi dădea, mereu, nota 5. Eu voiam să cânt, să ies în față și să cânt singură, nu voiam să solfegiez în cor și, de aceea, cântam din toți plămâinii. Să pot fi auzită. Doamna Ștefănescu mă penaliza pentru asta. Dar eu nu mă lăsam... Într-una din zile, când eram în clasa a treia de liceu, adică în '38, în aprilie-mai, a venit o tânără s-o suplinească. Era studentă la Conservator și cântăreață. M-a auzit și m-a pus să cânt ceva de una singură. Îmi reamintesc vagamente că am cântat ceva de genul *Pe marginea Dunării merg feciori cu boii* sau așa ceva. Și ea mi-a spus: „Tu ai voce, tu trebuie să studiezi!” I-am răspuns că știu că am voce și trebuie să studiez. În sinea mea, încă de la nouă ani stabilisem că trebuie să fiu cântăreață de operă...

– *La 9 ani voiați să fiți cântăreață de operă și nu cântăreață în general? Adică la nouă ani percepeați diferența dintre muzica de operă și celelalte genuri de muzică.*

– Da. Asta voiam: cântăreață de operă!

– *Vă amintiți când ați auzit prima oară muzică de operă?*